

Ενότητα 10^η:

Η πρότυπη δίκη ως προνομιακός μηχανισμός ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων από το ΣΤΕ

Λίνα Παπαδοπούλου

Επ. Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου

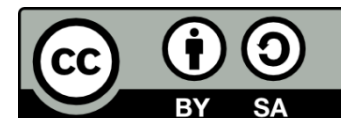

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

- Προϋποθέσεις ενεργοποίησης των ρυθμίσεων περί 'πρότυπης' δίκης
- Σκοπός της εισαγωγής του θεσμού στην ελληνική έννομη τάξη
- Συνέπειες της απόφασης που εκδίδεται επί της 'πρότυπης' δίκης

Σκοποί ενότητας

- Να μελετηθεί ο καινοφανής θεσμός της ‘πρότυπης’ δίκης που καθιερώνει το αρ. 1 του Ν. 3900/2010, όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 4055/2012
- Να συσχετισθεί ο θεσμός της ‘πρότυπης’ δίκης με το υφιστάμενο σύστημα δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων στην Ελλάδα

ΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ

- «Πρότυπη δίκη»: άρθρο 1 ν. 3900/2010 (όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 40 ν. 4055/2012)
- Εκδίκαση από το ΣτΕ οποιουδήποτε (διοικητικού) ενδίκου βοηθήματος ή μέσου ενώπιον τακτικού διοικητικού δικαστηρίου,
  - A) εφόσον υποβληθεί:
    - 1) αίτημα οποιουδήποτε διαδικού ή Γενικού Επιτρόπου Επικράτειας σε Τριμελή Επιτροπή του ΣτΕ και αυτή το κρίνει θετικά ή
    - 2) προδικαστικό ερώτημα από οποιοδήποτε τακτικό διοικητικό δικαστήριο
  - B) τίθεται με αυτό «ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων»
- Απόφαση ΣτΕ: δέσμευση μόνο διαδικών της ενώπιον του δίκης + παρεμβάντες (+ δικαστήριο που υπέβαλε το ερώτημα)

ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣτΕ ... ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

- Μία απάντηση στη **θεσμική κρίση** του ΣτΕ → τεράστιος όγκος εκκρεμών υποθέσεων
  - Σκοπός πρότυπης δίκης:
    - επιτάχυνση στην απονομή της διοικητικής δίκης
    - ενοποίηση της νομολογίας
- (βλ. αιτιολογική έκθεση ν. 3900/2010)
- Υποδοχέας υποθέσεων που γεννήθηκαν από την **οικονομική κρίση**

ΕΚΔΙΚΑΣΘΕΙΣΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ & «ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ»

- α) «ημιυπαίθριοι» [(Ολ.) ΣτΕ 1971/2012]
- β) «διόδια» (ΣτΕ 690/2013, Τμ. Δ')
- γ) **αυτεπάγγελτος συμψηφισμός** οφειλών Δημοσίου με **μη ληξιπρόθεσμες** απαιτήσεις του (ΣτΕ 2164/2012, Τμ. Στ')
- δ) δικονομικά ζητήματα σε υποθέσεις φορολογικού χαρακτήρα → δημοσιονομικές προεκτάσεις
- αύξηση σε **100 ευρώ** πάγιου **παραβόλου** σε διαφορές ουσίας [(Ολ.) ΣτΕ 601/2012]
  - υποχρέωση **καταβολής 50%** του οφειλόμενου (κατά την πρωτόδικη απόφαση) **φόρου** και **αναλογικού παραβόλου 2%** επί του αντικειμένου της διαφοράς για το παραδεικτό έφεσης σε φορολογική διαφορά [(Ολ.) ΣτΕ 1619/2012]
  - διαρρύθμιση **ειδικού καθεστώτος χορήγησης αναστολής** εκτέλεσης διοικητικής πράξης σε **φορολογική υπόθεση**: κατάργηση δυσχερώς επανορθώσιμης βλάβης και αναστολή μόνο συγκεκριμένων μέτρων ή πράξεων εκτέλεσης [(Ολ.) ΣτΕ 496/2011 (αναστ.)]
  - νέο καθεστώς αναστολής εκτέλεσης πρωτόδικης δικαστικής απόφασης σε φορολογική διαφορά: χορήγηση μόνο αν το ένδικο μέσο προδήλως βάσιμο [(Ολ.) ΣτΕ 35/2013 (αναστ.)]
  - **αποζημίωση** σε κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων του Υπ. Οικονομικών από ειδικό λογαριασμό (ΔΙ.Β.Ε.Ε.Τ.): προορίζεται κατά το νόμο ή από τη φύση του να καλύψει δαπάνες των δικαιούχων υπαλλήλων για την εκτέλεση της υπηρεσίας, οπότε και ανεπίτρεπτη η **αυτοτελής φορολόγηση με 15%**; (ΣτΕ 3020/2012, Τμ. Β')

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

- Ένταξη σε «νομολογία της κρίσης»
- «ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος»: ζήτημα αντισυνταγματικότητας
- το ΣτΕ δεν διέκρινε κάποια αντισυνταγματικότητα
- Μοναδική «παραφωνία»: η (πιο πρόσφατη) (Ολ.) ΣτΕ 694/2013 (ζήτημα αντισυνταγματικότητας όρων και διαδικασίας αδειοδότησης για την ίδρυση και επέκταση υπεραγοράς λιανικού εμπορίου) —————> 1^η φορά σε πρότυπη δίκη: αντισυνταγματική διάταξη νόμου
- Δεν αναιρεί τον κανόνα: αυτοσυγκράτηση ΣτΕ στη διάγνωση αντισυνταγματικότητας —————> πώς εξηγείται η στάση αυτή;
  - α) μέτρα με σημαντικό δημοσιονομικό αντίκτυπο
  - β) αποφάσεις στο πλαίσιο πρότυπης δίκης: χάραξη νομολογιακής γραμμής για τα υπόλοιπα διοικητικά δικαστήρια

Η ΠΡΟΤΥΠΗ ΔΙΚΗ

ΣΕ ΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΥΤΟΥ & ΠΑΡΕΜΠΙΠΤΟΝΤΟΣ

ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

- Πλήρης ανάδειξη του ιδιαίτερου ρόλου που το ίδιο το Συντ. (άρθρο 95) τάσσει στο ΣτΕ στο πλαίσιο του διάχυτου και παρεμπιπτοντος ελέγχου συνταγματικότητας
- Καμία ανεπίτρεπτη αλλοίωση στα ήδη – εις της συνταγματικής κατάστρωσης των αρμοδιοτήτων και ρόλου του ΣτΕ – αλλοιωμένα χαρακτηριστικά του ελληνικού συστήματος δικαστικού συνταγματικότητας

Α) ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΑΧΥΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

- **διάχυτος** χαρακτήρας: όλα τα δικαστήρια επειδή και καθόσον δικάζουν
  - σύνδεση με **αρχή του νόμιμου δικαστή** (8 Συντ.) → εφόσον συντρέξουν οι διαδικαστικές και προϋποθέσεις του ν. 3900/2010: νόμιμος δικαστής το ΣτΕ
  - **ευχέρεια** και όχι υποχρέωση τακτικού δικαστηρίου για υποβολή προδικαστικού ερωτήματος
  - **ευχέρεια** διαδίκου για αίτημα προς την Τριμελή Επιτροπή → εφόσον τίθεται «ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος»: συντρέχουσα αρμοδιότητα τακτικού διοικητικού δικαστηρίου και ΣτΕ
  - 93§4 Συντ.: όχι εμπόδιο στην ανακατανομή αρμοδιοτήτων

Β) ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΡΕΜΠΙΠΤΟΝΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

- **παρεμπίπτων** χαρακτήρας: άσκηση ελέγχου με αφορμή την εκδίκαση μίας υπόθεσης που έχει αχθεί νομότυπα στο δικαστήριο
  - πρότυπη δίκη: μεταβίβαση ενώπιον ΣτΕ της υπόθεσης («το ένδικο βοήθημα ή μέσο») και όχι μόνο του ζητήματος συνταγματικότητας, π.χ. (Ολ.) ΣτΕ 1971/2012 [βλ. όμως ΑΕΔ (100 παρ. 1 περ. ε' Συντ.): μεταβίβαση μόνο του ζητήματος]
  - η επιλογή του ΣτΕ σε 5 υποθέσεις για παραπομπή του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου στο διοικητικό δικαστήριο, μετά την επίλυση του ζητήματος: όχι υπόνοια άσκησης κύριου ελέγχου/ σχετίζεται με τη μη συμπάθειά του προς τον έλεγχο ουσίας

Γ-Δ) ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ & ΔΗΛΩΤΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

- **συγκεκριμένος** χαρακτήρας: ενόψει των πραγματικών και νομικών περιστατικών της διαφοράς και για τις ανάγκες επίλυσής τη
  - παρά τη χάραξη νομολογιακής γραμμής, ο έλεγχος σε καμία από τις 9 υποθέσεις δεν εκτράπηκε σε αφηρημένο (βλ. π.χ. ΣτΕ 3020/2012, σκ. 8)
- **δηλωτικός** χαρακτήρας: παραμερισμός και μη εφαρμογή αντισυνταγματικής διάταξης, χωρίς να ακυρώνεται
  - όχι επαρκή νομολογιακά δεδομένα [μόνο στην (Ολ.) ΣτΕ 694/2013 κρίση για αντισυνταγματικότητα]
  - δεν αναμένεται, ωστόσο, μεγαλύτερη αναστάτωση σε σχέση με αυτήν που δημιουργείται κάθε φορά που ΣτΕ κρίνει διάταξη νόμου αντισυνταγματική
  - ευεργετική επίδραση: συντομότερη εκδίκαση → περιορισμός εμπλεκομένων και αντιδράσεων

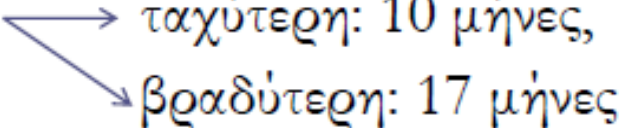

Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΥ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΧΥΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

- Σημαντική ελάττωση κινδύνου έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων
    - βλ. π.χ. σε (Ολ.) ΣτΕ 601/2012, 496/2011 (αναστ.) και 35/2013 (αναστ.)
    - χάραξη νομολογιακής γραμμής και καθοδήγηση κατώτερων δικαστηρίων **ΧΩΡΙΣ** να τους δεσμεύει
- ↓
- *De jure* δεσμευτική: **ΜΟΝΟ** για διαδικούς δίκες ενώπιον ΣτΕ (+ παρεμβάντες (βλ. 1§3 εδ. γ' ν. 3900/2010, πχ ΔιοικΠρωτΚορ 19/2013))
  - **ΚΑΝΕΝΑ** precedent από απόφαση σε πρότυπη δίκη
  - «εν τοις πράγμασι» δεσμευτικότητά των αποφάσεων αυτών για τα κατώτερα δικαστήρια (πρακτικοί λόγοι & ασφάλεια δικαίου)

ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΚΟΠΟΥ ΘΕΣΠΙΣΗΣ ΠΡΟΤΥΠΗΣ ΔΙΚΗΣ

- Α) επίτευξη ενότητας νομολογίας...
  - βλ. παραπάνω
  - μεταβίβαση στο ΣτΕ «οποιοδήποτε ενδίκου βοηθήματος ή μέσου» = και ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος που **ΠΟΤΕ** δεν θα του δινόταν η ευκαιρία να κρίνει [βλ. π.χ. (Ολ.) ΣτΕ 496/2011 & 35/2013 (αναστ.)]
- Β) ... σε ιδιαίτερα σύντομο χρονικό διάστημα
  - μεγαλύτερο χρονικό διάστημα εκδίκασης: 22 μήνες
  - μικρότερο χρονικό διάστημα εκδίκασης: 2 μήνες
  - ειδικά σε επίπεδο Ολομ.
    - ταχύτερη: 10 μήνες,
    - βραδύτερη: 17 μήνες

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΣΟΥ

- Προσωρινός χαρακτήρας των διαπιστώσεων
  - επίτευξη σκοπού υιοθέτησης ρύθμισης (επιτάχυνση & ενότητα νομολογίας)
  - επιπρόσθετη λειτουργία: προνομιακός μηχανισμός άσκησης ελέγχου συνταγματικότητας ενώπιον του ΣτΕ, πλήρως ενταγμένος στον ιδιαίτερο ρόλο που το Συντ. επιφυλάσσει στο Δικαστήριο στο πλαίσιο του ελληνικού συστήματος διάχυτου και παρεμπόπτοντος ελέγχου

Βιβλιογραφία

- Αρναούτογλου, Φ., *Η 'πρότυπη' ή 'πilotική' δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012
- Δελλής, Γ., *Η Διοικητική Δικαιοσύνη σε αναζήτηση ταχύτητας – Ανατρέποντας τον μύθο της 'ωραίας κοιμωμένης'*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2013, σ. 147-172 και σ. 179-186

Νομολογία

- ΣΤΕ ΟΛ. 694/2013
- ΣΤΕ ΕΑ ΟΛ. 35/2013
- ΣΤΕ 690/2013
- ΣΤΕ ΟΛ. 601/2012
- ΣΤΕ 3020/2012
- ΣΤΕ ΟΛ. 1971/2012
- ΣΤΕ 2164/2012
- ΣΤΕ ΕΑ ΟΛ. 496/2011

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Βασιλική Κόκοτα
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-14

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

